СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 2. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 3-го січня 1945. — No. 2. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, January 3, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

БИРНЕС ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАКОНОДАВСТВА ДЛЯ ВИПОВНЕННЯ ЗАВДАНЬ АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — Директор Военної Мобілізації і Реконверзії Джеймс Ф. Бирнес у листі зверненім до президента подав 14 програмових точок для наладження відносин на полі праці для сповнення американських знвдань, а передусім для добуття перемоги у війні. Його лист, писаний у формі звіту для президента і конгресу, обіймає 20,000 слів. У ньому Бирнес домагається законодавства в трьох напрямах:

Для наладнання робучої сили, твердить Бирнес, треба законом признати більшу владу для Военної Комісії Робучої Сили. Це потрібне на те, щоб можна переносити робітників із звичайних робіт до военних робіт.

Для наладнання справи з поборовими в клясі 4-Ф ("4-F") Бирнес домагається закону, який приневолив би цих поборових до праці в военних підприємствах, коли вони не йдуть до війська.

А для наладнання непорозумінь між робітниками і підприємцями Бирнес подає думку, щоб Краєва Военна Рада Праці дістала законну повновласть приневолити спорячі сторони до згоди без конечности перебирати фабрики під управу уряду чи армії.

У звіті згадав Бирнес теж про американську армію. Вона в минулому році досягла 8 міліонів людей, а з них 5 міліонів виїхали заморе. При военній маринарці служить 3,800,000 молоді, а зних 2,200,00 находяться на чужих морях.

Крім згаданих справ Бирнес порушив ще інші есенціональні питання, які вже вчасти управильнені законом, але він домагається або продовження сили відповідних законів або точнішого їх окреслення.

КІЛЬКІСТЬ БЮР ТА УРЯДОВЦІВ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ВАШИНГТОН. — Цензусове бюро оприлюднює кількість бюр, урядовців та урядових робітників у Злучених Даржавах з кінцем 1944. р. З обчислення виходить, що є 155,000 окремих аґенцій у Злучених Державах. Між ними є зачислені теж стейтові бюра, мунісипальні, повітові та шкільні округи. Давніше вже оприлюднено, що в тих аґенціях працює 6,503,-000 цивільних працівників, між ними 1,306,000 учительських сил та інших наємців. У тому числі є федеральних наємців 3,335,000, а стейтових та місцевих наємців 3,168,000. Коли приняти, що Злучені Держави, на підставі обчисленя із половини минулого року, має 138,100,874 голов населення, то можна заключити, що кожен двацятий цивільний чоловік працює в якійсь урядовій службі.

ПРИЛОВЛЕНО НОВИХ НІМЕЦЬКИХ АҐЕНТІВ.

НЮ ЙОРК. — Федеральне Буро Інвестиґацій придержало двох німецьких аґентів, які прибули до Злучених Держав німецькою підводною лодкою і висіли на побережжу стейту Мейн уночи 29. листопаду 1944. р. Вони привезли із собою $60,000 в американських грошах і підроблені папери, крім приладдя для писання тайних листів та іншого роду матеріялів. Один із них, що має кілька імен, як Вилйем Кортис Колепав, та Вилйем С. Калдвел, уродився в Злучених Державах 25 травня 1918. року, тут перейшов школи, а навіть служив в американській военній маринарці вчасі теперішньої війни. Другий, Ерих Ґімпель чи там Джодж Ґрін, має 35 літ, уроджений в Німеччині, а вчасі війни був радіо-інжиніром в Південній Америці.

48 ОСІБ ЗГИНУЛИ ПРИ РОЗБИТТЮ ПОТЯГУ.

ОҐДЕН (Юта). — Найменше 48 осіб, а серед них були теж і вояки, згинули при розбиттю потягу залізничої лінії Содерн Пасифик в останнім дні минулого року. Катастрофа трапилася внаслідок наїхання поспішного потягу на товаровий на греблі, що побудована на частині Солоного Озера. Тоді панувала мряка і службовці не могли доглянути перших ваґонів попераджаючого потягу.

НЕ БУДЕ НОВИХ ЗНАЧКІВ НА ВЗУТТЯ ПЕРЕД ЛІТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Бюро Адміністрації Цін оприлюднює, що нові значки на закупно взуття не ввійдуть всилу перед наступним літом. Це значить, що хто зужив значки ч. 1, 2 й 3 (з образком літака) із книжечки Военних Пайків ч. 3, не може надіятися нових начків на закупно взуття, доки не буде подане до прилюдного відома час, коли будуть важні дальші значки. Хто має ще згадані значки, хай ними орудує так, щоб йому вистарчило взуття до літа.

ОТСИМ ПОДАЄМО ДО ВІДОМА ГОЛОВНИХ І ВІДДІЛОВИХ УРЯДНИКІВ ТА ВСІХ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЩО

XXI. ЗВИЧАЙНА КОНВЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

відбудеться в місті

CLEVELAND, OHIO

ПОЧИНАЮЧИ ВІД 28-ГО ТРАВНЯ (MAY 28th) 1945 РОКУ

Постанови статуту У. Н. Союзу щодо вибору делеґатів на конвенцію, кваліфікацій делеґатів, числа делеґатів з поодиноких відділів і повновластей делеґатів є отсі:

Вибір делеґатів і їх заступників має відбутись впродовж 60 днів від дня проголошення конвенції. Маючи на увазі, що конвенцію проголошено на 3-го січня 1945 року, то 60-денний речинець для вибору делеґатів і їх заступників скінчиться 4-го березня 1945 року, тимсамим до 4-го березня 1945 року мусять бути закінчені вибори всіх делеґатів.

Всі делеґати й їх заступники мають бути вибрані на однім звичайнім мітинґу відділу більшістю присутніх голосуючих членів. Це значить, що для вибору делеґатів не можна скликати спеціяльних зборів, як також не можна вибирати, наприклад, делеґатів на одних зборах, а заступників на других. Делеґати й їх заступники мусять бути вибрані разом на одних зборах, і то тільки на звичайних місячних зборах відділу.

На зборах можуть бути приявні та голосувати на делеґатів і їх заступників тільки правосильні члени У. Н. Союзу. Правосильним членом є такий член, що платить вкладки за своє обезпечення в У. Н. Союзі. Тимсамим член, що відійшов на безплатне продовження або на виплачене обезпечення, або є суспендований, не може бути присутній на зборах і не може голосувати.

Голосування на делеґатів і їх заступників має відбутися через піднесення рук, хіба що одна третина присутніх членів зажадає голосування бальотами.

Делеґатами й їх заступниками можуть бути вибрані тільки ті правосильні члени У. Н. Союзу, що сповнили всі обов'язки супроти У. Н. Союзу, мають всі кваліфікації урядників відділу, є не менше як один рік членами того відділу, що його мають заступати, до дня розпочаття конвенції, знають читати й писати, мають понад двацять один літ віку, є з українського походження, та не є головними або місцевими урядниками або аґентами якоїнебудь іншої подібної орґанізації чи компанії.

Відділи, що мають трицять пять або більше членів, але менше ніж пятьдесять, є управнені до вибору одного делеґата з одним голосом; відділи, що мають пятьдесять або більше, але менше ніж сто, є управнені до вибору одного делеґата з двома голосами; відділи, що мають сто або більше, але менше ніж стопятьдесять, є управнені до вибору одного делеґата з трьома голосами; відділи, що мають сто пятьдесять або більше, але менше ніж двіста пятьдесять, є управнені до вибору двох делеґатів з чотирма голосами; відділи, що мають двіста пятьдесять або більше, є управнені до вибору трьох делеґатів із шістьма голосами.

Відділ, що має менше як 35 членів, може злучитись з іншим відділом, який також має менше як 35 членів, і коли так злучені оба відділи матимуть разом 35 або більше членів, але менше ніж 50, тоді вони мають право на вибір одного делеґата з одним голосом. Одначе, коли оба злучені відділи матимуть разом 50 або більше членів, тоді вибраний ними делеґат є управнений до двох голосів.

Нові правосильні відділи мають право до вибору делеґатів тільки тоді, коли такі відділи були зорґанізовані перед 30-тим квітнем 1944 року. Отже ці всі нові відділи, що були зорґанізовані по 30-тім квітні 1944 року, не є управнені до вибору делеґатів на цю конвенцію.

Повновласти делеґатів і їх заступників мають бути прислані до головної канцелярії впродовж десятьох днів по виборі делеґатів, а не пізніше, як 60 днів перед конвенцією.

Джерзі Сити, Н. Дж., 3-го січня 1945 р.

ГОЛОВНИЙ ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ У. Н. СОЮЗУ:

М. Мурашко, головний предсідник

Марія Малевич, заступниця гол. предсідника. — **Д. Галичин,** головний секретар

Г. Герман, заступник гол. предсідника — **Р. Слободян,** головний касієр

Франція допущена до обєднаних держав

ВАШИНГТОН. — Іменем нового французького уряду французький амбасадор Анрі Боне підписав декларацію приступлення до громади Обєднаних Держав. Церемонія писання відбулася в департаменті стейту в приявности інших дипльоматів Обєднаних Держав. Між ними був амбасадор Польщі. й Советів. Прицій нагоді відчитано довгий привіт для Франції від президента Рузвелта із перечисленням її заслуг для перемоги в теперішній війні. Ніхто ні словечком не згадував про непорозуміння між Аліянтами в заграничній політиці, а польський амбасадор сидів побіч советського, перегороджений лише одним сидженням, хоч Совети не признають лондонського уряду Польщі.

Люблинський Комітет проголошує себе урядом

МОСКВА. — Люблинський Комітет Національного Визволення проголосив себе тимчасовим польським урядом. На чолі його стоїть Болеслав Берут як президент та Едвард Осубка-Моравскі як премієр і міністер заграничних справ. Рішення принято на зборах 105 членів Польської Національної Ради, котра постановила раз на все зірвати з урядом у Лондоні.

Новий уряд визнали вже советський уряд та французький уряд, цей останній через висилку до нього свого представника. Британський уряд заявив, що начасі він ще цього уряду не визнає, з чого виходило би, що він може визнать його пізніше. Американський уряд заявив, що він далі визнає польський уряд на вигнанню.

„Ютро Польскі", орган польської хлопської партії, виступає проти нового польського уряду в Лондоні, створеного по резиґнації Міколайчика з премієрства. Каже „Ютро Польскі", що люди, які тепер складають польський уряд, усе грали на програну советів; видно з цих слів, що польська хлопська партія ніколи не приступить до польського уряду в Лондоні, хоча вона признає його правність. Каже теж „Ютро Польскі", що свого часу Британія й Америка готові були боронити претенсій Польщі до Львова, але потім британський уряд змінив свій погляд.

ТРЕТЯ АРМІЯ РОЗБИВАЄ НІМЕЦЬКИЙ КЛИН КОЛО БАСТОНЬ

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Ґенерал Петон почав нову офензиву проти крила німецьких офензивних військ і Третя Американська Армія вже вспіла вдертися в виступ німецьких ліній понад Бостонь. За один день поступ виносить 6 миль.

Одночасно німці почали атакувати Сему Американську Армію на захід від Вісенбурґу, між Бітхе й Дамбахом, але не вспіли добитися ніякого важного успіху.

Кількасот німецьких літаків зявилося у понеділок в повітрю над Бельґією, Францією й Голяндією. Це була їх перша поява від 4 років; видно, німці розчисляли на те, що своїми несподіваними рейдами вони зроблять на аліянтські війська велике враження. Замісць цього вони втратили в невдачних нападах на аліянтські летниця 208 літаків, а принаймні 33 в повітряних боях.

ҐІТЛЄР ЗАПЕВНЯЄ, ЩО ВІЙНА ПОТРИВАЄ ДО 1946. РОКУ, ХІБАЩО НІМЕЧЧИНА ВИГРАЄ СКОРШЕ.

ЛОНДОН. — Ґітлєр перервав свою 5-місяяну мовчанку радіовою промовою на Новий Рік. Знавці голосу кажуть, що голос був справді Ґітлєра, але припускають, що промова була передана з фоноґрафу. Тривала вона 25 хвилин і не мала в собі звичайного в Ґітлєра крику.

Ґітлєр запевняв, що він присвячує тепер цілий час единій праці, для якої він жиє, себто боротьбі за долю свого народу. Він кинув погрози вбік тих, що не погодяться з ним: „Ми знищимо всякого, що не бере участи в спільнім зусиллю для нашого краю". Він представляв тепер війну як остаточну боротьбу на життя й смерть, а доказ покликувався на вислови: Чорчила; Де Ґола; Евенбуґра, жидівського товариша" Сталіна; та Морґентава, жида-міністра Рузвелта. Він представляв, що східний большевизм і західний капіталізм це одно й те саме, і закликав німців до найвищих зусиль, запевняючи, що війна не покінчиться до 1946. року, хіба що скорше Німеччина добється перемоги.

ІТАЛІЙЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ АРМІЇ.

РИМ. — Італійські соціялісти й „активісти" приєдналися до домагання італійських комуністів за чимскорше створення італійської армії й висилку її на фронт. Соціялістичний провідник Ненні виступив з промовою за армією в битком набитім театрі Бранкачіо.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ДОБУВАЄ БУДУ.

ЛОНДОН. — Червона Армія добула, за останніми вістками, понад 300 блоків у Буді, західній частині мадярської столиці, що лежить на правім березі Дунаю. Кожний блок приходилося добувати у рукопашній боротьбі за кожний дім.

Інші советські війська винищують німців і мадярів на полудне від горіючого Будапешту.

НІМЦІ ВЖИВАЮТЬ НОВОЇ ЗБРОЇ.

АМЕРИКАНСЬКА БАЗА В ФРАНЦІЇ. — Німці кинули в бої проти американців нову зброю. Американці називають її „фу-файтер". Виглядає вона як огненна куля, що зявляється нагло й летить за літаком зо скорістю 300 миль на годину. Її лет віддай кермується радіом із землі. У чому суть цеї зброї, американські летуни ще докладно не знають. Догадуються, що має вона ділати психольоґічно.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТАКИ РОЗБИВАЮТЬ ВІСІМ КОРАБЛІВ У ЗАЛИВІ ЛЮСОНУ.

АМЕРИКАНСЬКА КВАТИРА НА ОСТРОВІ ЛЕЙТЕ. — Базовані на сухоземі літаки ґенерала Кенія вдарили по филипинських островах, що находяться у руках японців. Найбільший рейд зроблено на ворожі кораблі в заливі Лінґаєн, на захід від острову Люсону, яких 125 миль від филипинської столиці Манілі. В бою затоплено 2 нищителі, один ескортовий корабель нищителів, три тягарові транспортові кораблі й два менші вантажні кораблі.

ЩЕ ОДИН РЕЙД НА ТОКИО.

Вороже радіо каже, що великі американські бомбовики знову розбили рейд на японську столицю та літали понад морську базу Каґошіму на острові Кюшу. Кажуть японці, що „фортеці" літали на рейди одинцем.

Японський остров Іво бомбардовано вже 24-тий день за рядом.

НИМИЦ ОБІЦЮЄ БЛОКАДУ ЯПОНІЇ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Адмірал Ними́ц заявив, що японці вже понесли кольосальні втрати за три роки війни, та заповів, що вони понесуть ще більші в майбутньому. Незадовго американці почнуть бльокувати матірні острови Японії. Вже цей рік буде „чорним роком" для Токийа.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Американсько-англійське непорозуміння

Ще до німецької офензиви на західному фронті, котра показала, що війна в Европі не йде для Аліянтів так добре, якби їм хотілося, а навіть не так добре, як їм здавалося, почали появлятися признаки, що на політичному полі вона йде ще гірше. Вернули саме признаки поважних розходжень між головними потугами Обєднаних Держав. Ці різниці властиво існували все, але давніше правильно це були різниці між російським урядом, з одного боку, та американським або британським, інколи одночасно з американським та британським, з другого боку. Коли це при різниці політичної системи між цими сторонами можна було вважати природним явищем, то цим разом справа представляється багато гірше, бо різниці виринають між американським і британським урядом, отже краями, що мають не тільки подібний устрій, але й подібну мову та культуру.

Зазначилася ця різниця наперед в польській справі. Потім італійській. Ще пізніше в грецькій. Можливо, що ще існують різниці в інших справах, які ще досі не виявилися. Це дуже можливе, коли взяти під увагу факт, що анґлійська публична опінія проявляє останніми часами сильне поіритовання американською політикою.

Як доносить до „Ню Йорк Таймсу" його европейський кореспондент Реймонд Дениел, останніми часами появляється багато статей у популярній пресі Британії, звернених виразно проти Америки. Напружені взаємини між Британією й Америкою не тільки видно з некорисного порівнування американського воєнного зусилля з британським, але пробивається вона навіть з тону похвал британських ґазет для американських військ, які то похвали нагадують гладження по лиці, що для гладженого є такі болючі як поличники.

Переходячи до конкретної характеристики цього наставлення британської преси до Америки, Дениел каже, що британці вже мають забагато американських моралізуючих лекцій на адресу анґлійської політики. Нині вони посуваються до того, що закидають Чорчилови супроти Америки „апізерську" політику, якої суть, як звісно, добре характеризує стара українська фраза: „Чеши дідька зрідка". Анґлійська преса пригадує моралізуючій Америці, що й Америка в політичних справах не є за моральними засадами, а за особистим інтересом, а тижневик „Економист" називає американський закид, що британська політика в Греції й Польщі вбила Атлянтійський Чартер, крайним лицемірством. „Економист" каже, що прецінь обі американські великі партії обіцяли підчас виборів жидам жидівську державу в Палестині, а супроти держав латинської Америки Злучені Держави держаться імперіялістичної засади Монрова. Закінчує свою статтю „Економист" обороною зросту цинізму серед британців: мовляв, чи можна британцям дивуватися, що вони закидають співпрацю з Америкою й шукають союзу з Росією?

Ці факти вистарчають, аби показати, що між великими потугами не все в порядку. Взаємини між ними такі, що їх поправа, і то в як найскоршому часі, конечна. Як цього не буде, то може потерпіти не тільки орґанізація мира, але й воєнне зусилля.

Чи не краще трохи здержатись з остаточним осудом

В „Свободі" з 12. грудня 1944 р. поміщено сттатю про „вірнопідданчу" заяву „західно-українських інтелектуалів у Львові", видану по останнім заняттю Львова советськими військами, а розголошену советською пропаґандою на доказ, як то „український нарід" витає советське „визволення". У статті вважається ось ту „заяву" твором комуністичної партії, себто самої советської влади. Її предложено „стероризованим людям як отрую до уст" з вимогою: Підпиши, а як ні...

Відповідь на те „ні" — ясна.

У першу чергу немає ніякої певности, чи дійсно підписали ту заяву ось тих „693 львівських інтелектуалів". Їх прізвищ советська пропаґанда не оголосила. З того великого числа, коли іде про українців, проголошено всього тільки кілька прізвищ: чотирьох музиків, одного поета і одного науковця. Навіть і ті, це здебільша особи, що стоять уже над гробом, що мають по 70 років і вище, як от Ст. Людкевич, Василь Щурат, Філярет Колесса. Як уже їхні імена советська пропаґанда проголосила, то можна припускати, що ті стероризовані старики, ще й страшними воєнними переходами фізично й духово знищені, ось таку їм підложену заяву дійсно підписали.

Очевидно, що й старече неміч, страшні переживання та страшний терор не виправдують підписів ось таких заяв вірности катам України. Це так, коли глядимо на це з чисто засадничого становища. Та в ось таких складних випадках, як нам здається, треба рахуватись теж і з іншими чинниками. Як бачимо, то тепер навіть де Ґоль у Франції, хоч свого часу назвав маршала Петена просто зрадником, а його уряд у Віші зрадницьким, таки виправдує декого, що в добрій вірі пішов в 1940 році злою дорогою. Навіть має декого з таких людей тепер у своїм міністерськім кабінеті.

Та згадуємо за приклад з де Ґолем не для якогось виправдання того, що є зле, але тільки на те, щоб вказати, як то нераз тяжко займати відразу **рішальне становище** в таких випадках, коли іде про **осуд** певних осіб чи подій, щодо яких ми не маємо змоги дізнатись повної правди. А, на нашу думку, саме так є під многим оглядом теж і з подіями і особами на українських землях під советською займанщиною, як теж і з многими з тих, що опинились під націстівським терором. Одначе признаємо, що є такі складні речі, що ми не дивуємось, коли чути про це різні голоси як серед нашого громадянства, так і в нашій пресі. А що вони розбіжні, видно найкраще по тім, що написав про цю справу канадійський „Новий Шлях" з 23. грудня 1944 в статті п. н. „Народне стремління неперемožне".

Читаємо там на цю тему, між іншим, таке:

„Вістка про лакейську заяву відданости червоно - московському наїздникові так зв. західно-українських інтелектуалів у Львові викликала прикре враження в кожного себешануючого та відданого українській справі українця. Враження це тим прикріше, що рівночасно доходять до нас доривочні відомості про масову зсилку західно - українського селянства в північну Московію й на Сибір. Виглядає, немов західно-українська інтеліґенція покинула свою селянську масу та пішла в найми всевладної Москви... Хто знає жорстокі, терористичні практики большевицько - московського режіму, той не сумнівається, що ту заяву видали ті інтелектуали не задля наживи, чи з переконання, а зо страху перед терором. Одначе на практиці для народу немає різниці між відступником - боягузом і відступником - запроданцем. В одному й другому випадку вони є дезертирами з національного визволення фронту, а з національної точки оцінки ніщо не може їх оправдати, ні вибілити.

„...лакейська заява тієї горстки трусів - примиренців, хоч і прикра та боляча для кожного чесного українця, не повинна викликувати серед українського загалу глибокого пригноблення, безнадії, ні розпачі. Завжди треба тямити й вірити, що народнє стремління до волі є сильніше від шкурницьких затій горстки людей. Що більше, минувшина доказала нам, що те народне стремління є незломне й непереможне, а відступницькі та зрадницькі затії ґрупок — це лише малозначучі, неприємні й відорвані події в життті та змаганні народу...

„Отже з минулої історії кожний може зачерпнути віри й переконання, що й большевицько-московський терор на західних землях України не кине українські маси в руки горстки трусливих і примиримих до наїздника осібняків із інтеліґенції, а видасть із тих народніх мас местників, нових Біласів і Данилишиних, які поведуть їх у дальшому змаганні за волю..."

З ось такими поглядами, як їх висловлює „Новий Шлях", коли іде про засаду, важко не годитись. Та з другого боку маймо на увазі, що проблему різних „заяв" чи „зізнань" під Советами обговорювали вже в Америці многі визначні письменники, журналісти, психольоги. Є повно книжок на ту тему, в яких пробують знайти відповідь на те„ як це можливо, щоб старі й випробувані революціонери, що заглядали нераз смерті в очі й були відомі з незломного характеру і принциповости, могли у Советах так заломлюватись, зазнавши на собі практик чрезвичайки. А коли так, то що тоді говорити про „заяви" українських старців-музик, як це є здебільша в нашому випадку? А навіть, якби советська пропаганда проголосила більше прізвищ нам відомих українських інтеліґентів, то проте, як нам здається, буде добре, як ми, що живемо на волі й в безпеці, дещо підождемо з остаточним присудом, поки не дістанемо змоги дізнатись про це дещо більше. Ми таки свято переконані, що українська інтеліґенція в Західній Україні таки стоятиме у своїй подавляючій більшости вірно при ідеалі нації, хоч її доля — дійсно мученича.

Микола Чубатий.

Ой не гаразд Запорожці, не гаразд вчинили...

„Ой не гаразд Запорожці, не гаразд вчинили, степ широкий край веселий та занапастили", такими журливими словами оспівав український нарід невдачну боротьбу українського козацтва проти Москви, що закінчилась в одній своїй фазі еміґрацією цілої Запорозької Січи на турецьку землю. А причиною невдачі була несолідарність козацтва в боротьбі за визволення України. В найбільше критичний момент українське козацтво не вміло одностайно стати. Часто злочинні елементи, а ще частіше вроджений анархізм, не позволяв козацькій силі виступити солідарно проти Московщини та закінчити боротьбу перемогою і визволенням. Так не сталося. Саме в найкритичнішу хвилину козаки поділилися на два табори один про-російський та другий проти-російський, і тому визвольна боротьба закінчилася катастрофою та еміґрацією самого Запоріжжя на турецьку землю. Самі Запорожці степ широкий та край веселий тай занапастили, співає народня пісня, висказуючи немов докори та жаль цілого українського народу в сторону козацтва.

Партизантка серед американських українців.

Такі слова історичної народної пісні прийшли мені на думку, коли приглядаюся українсько-американському життї в нинішний день. Немає сумніву, що ціле людство переживає нині незвичайно важні історичні часи. Можна пропускати, що це такі рідкі часи, що повторюються раз не на сто, а на дві сотні літ. Коли йде про український нарід в Европі, то він переживає напевно часи такого значіння, якими були часи по невдатнім повстанню гетьмана Мазепи, що закінчилося катастрофою під Полтавою. Так як тоді, так і нині перед українським народом стоїть питання: Бути чи не бути. Наступних двіста літ російського панування над Україною завдало болючі рани українському народови, з яких він донині не вилікувався.

Вигляди, що цілий український нарід дістанеться під націоналістично - комуністичне панування Росії, потягнулоб ту консеквенцію, що українська справа сталаб чисто внутрішнім питанням Росії, яке вона полагодить самостійно по лінії великодержавних інтересів російського народу, не оглядаючись на нічо більше.

Перед першою світовою війною істнувала принайменше австрійська Україна, де могла самостійно істнувати українська національна думка, де могло друкуватися свобідне українське слово, де могла творитися ідеольоґія українського самостійництва.

По першій світовій війні, як Австрія розпалась, а Польща загарбала східну Галичину та інші західно-українські землі, положення українців погіршилось, бо Польща ставилася ворожо до національно-самостійницького руху України. Та проте й Польща не мала причини переслідувати українського руху, коли він був виразно проти-російським. Тепер по концепціям нового повоєнного порядку не малоб уже бути навіть клаптика української землі, де моглоб свобідно виявлятися українське національне життя.

Ось і в тім лежить важний закрут української історії, що його собі мусять тепер управитомнити українці по всему світу.

Таке усвідомлення ваги хвилини накладає на кожного українця обовязок видобути зі себе якнайбільше самовідречення та гуртуватися біля одного проводу, щоб помогти українським братам за морем, що нині й слова промовити не можуть в своїй справі. Таке саме відноситься й до тих американських українців, у кого ще дрібка українського сумління та якесь зеренце відповідальности перед історією та наступними поколіннями.

Це почуття відповідальности повинно диктувати кожному американському українцеви обовязок не дивитися на особи, що стоять у проводі американських українців, а казати забути давні анімозії до осіб та гуртуватися під одним проводом, щоб зробити принайменше це, що нині в нашій силі зробити. Такого почуття свідомости того, які саме часи переживаємо, на жаль немає її серед дуже поважних шарів американських українців. І нинішні дні трактується так, як недавні будні дні, серед яких зїдалося з дня на день хліб та переживалося день за днем, тиждень за тижнем.

Коли з різних околиць Америки доходять відомости, що там повстав якийсь новий атаманчий допомоговий комітет, а там твориться знов якусь політичну орієнтацію, що мабуть самі її автори не знають, чого хотять, а знов деінде сплять і не реаґують на зарядження проводу американських українців тільки длятого, що одному не подобався голова, другому той, а третьому інший член управи — то це все доказ, що багато українських людей не здає собі з того справи, що вони роблять таку саму роботу, яку робили ці запорожці, що народня пісня врахувала на їх конто таку роботу, що степ широкий та край веселий України вони занапастили.

Український Конґресовий Комітет та Український Допомоговий Комітет.

У ці історичні часи американські українці спромоглися вилонити з поміж себе дві орґанізації — одну радше політичну та загально репрезентативну, Український Конґресовий Комітет, та другу орґанізацію гуманітарну, Український Допомоговий Комітет. Можна мати різні закиди проти одної чи другої установи, можна робити одні чи другі закиди проти поодиноких осіб, що працюють в одній чи другій установі та їх ведуть. Можна закидати, що одна чи друга установа не охопила всего українсько-американського громадянства поза комуністами, що явно стоять на службі найлютішого ворога України. Але ніхто заперечити не в силі, що ці дві установи це найбільше поважні установи нинішного дня серед американських українців і ніхто не є в силі вилонити більше масових та більше серіозних установ.

Колиж так є, то що лишається для карного члена громадянства? Що лишається для українця, в якого ще дрібка українського сумління та відповідальности перед майбутніми поколіннями? Нічо друге, а тільки солідарно та льояльно співпрацювати з тими установами, що вже нині істнують. Найбільшим злочином є нині розбивати єдність американських українців; найбільшим злочином є творити якісь льокальні покутні орґанізації, що абсолютно не в силі нічого пожиточного робити, хіба тільки ослаблювати американських українців та розбивати їхню єдність. Бо користь з того для українських людей абсолютно не вийде ніяка. Буде тільки шкода.

З такої партизантки серед американських українців радіти може тільки виразний ворог українського народу і він дійсно з того розбиття радіє. Візьміть до руки пресу, що стоїть на службі окупанта України, а переконаєтеся в слушність цих тверджень. Тому крайня пора опамятатися тим американським українцям, що не вичувають ваги історичної хвилини. Крайня пора усім стати в солідарну лаву орґанізованих американських українців.

ОЛ. ЛУГОВИЙ.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах
(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю"

— 106)

— Шкода людей, ваше високоблагородіє, — повільно відповів той... — Безперечно, вони сволота, злодюги, але... Як то судити людину на смерть? Цеж не комар, не муха, а людина!... Я не знаю, що на вашому місці вчинивби... Мусів би довго думати, поки на щось зважився́б...

— Найшли в кого питати, ваше в-діє... — заговорив Петро. Візвірився далі на Деґтяренка. — Шкода людей, подумаєш!... Чи вони шкодували інших, ти над цим не застановився, Степане! Постав себе на місце ограбованого цими нелюдами селянина! Забирають у тебе останнє, бють у заплату, а діти голодуватимуть!...

— Так чогож ти проти мене так визвірився? Кричиш так, начеб я селян грабував... — боронився Деґтяренко. — Яж не сказав, що от, взявби і вибачив би злочинцям... Тільки важко брати на сумління людське життя. Вагавсяб довго, поки рішивсяб...

— Я не вагавсяб і хвилини! — сказав вахмистр рішучо.

— Не вагавсяб і я, пане полковнику... — задумано промовив Отаманенко. — Отак, по людськи роздумати, — справді важко брати на сумління людське життя, нехай собі злочинців... Але заразу необхідно нищити в зародку. Ні покарати, як найгостріше одиниць, тоді тисячі розплодяться, не поможуть і кари. Краще втяти руку, чи ногу, для рятунку людини, чим допускати заразитися увесь орґанізм... Грабівникам в армії не місце. Наша армія, чи не наша — суті справи не міняє... злочинці грабували наше селянство, — цього для мене вистарчає вповні. Ваші вагання і моральну відповідальність розумію... Алеж толстовському непротивленню злу в армії, також зовсім не місце.

— Ну, хлопці, ви намір мій тільки скріпили, — сказав Паволоцький зітхнувши. Підійшов до стола і твердим, читким письмом вивів навскісь судового приговору:

„Вирок воєнно-полевого суту затверджую. Присуд виконати негайно. Проголосити в наказах по дивізіях, полках і артилерійських **дивізіонах**. Підполковник **Паволоцький**, командуючий 16-ою кінною і 100-ю пішою дивізіями — власноручно".

Через пів години переведено церемонію деґрадації артильциків-підстаршин обрізанням личків на погонах. Слідом позбавлено всіх шістьох злочинців військового звання, — відорвано кокарди і пообрізувано погони. Засуджені начеб закамяніли. Казанський попрохав духовника. Але полкові капеляни спасалися Бог зна де з обозами другого порядку. Місцевий священик загодя втік у глиб Росії, своїх вірних залишив на ласку і опіку Божу і німецько-австрійських військ. Мусіли обходитися без них. Засудженим дали час помолитися, — молився плачучи один Казанський, може і справді каявся... З призначеної на екзекуцію чоти гусарів не відмовився ні один, хоча воєнні устави відмову передбачують і за неї не карають. Значить, селянські сини також злочинців осудили. Махнув шаблею командант чоти, гук стрілів — і все було закінчено. Розстріляних закопали при дорозі.

Поки злочинців судили, надтягнув з усіх сторін ворог. Передові кінні сторожі ввязалися у перестрілки. Ворог намацував становище дивізій артилерійським огнем. Пару стрілен розірвалося на підміських пасовищах, ніякої шкоди не причинивши. На ближчу відстань ворожа артилерія підїхати очевидно вагалася. Сторожеві відділи повідомлено про напрям маршу. З міста дивізії виступили над вечір. За дивізіями потягнулася було й частина населення. Повторення забужської масакри Паволоцький не бажав, та й без того селянські валки рухи дивізій звязалиб. Тож населенню пораджено нікуди з домів не рухатися, — благо ще доми ті цілі, — а ждати приходу ворожих військ, чей же вони також не звірі.

Ворогом тиснений корпус подався на південь, до Нійно. Ворожі полки увійшли до Каміня годин через дві, коли дивізії відійшли верств на дванадцять. Довідавшися, що ворог, обставивши місто чатами, розташувався на нічліг, корпус повернув наліво кругом, на північний схід. Проходили у шістьох верствах попри обсаджений ворогом Камінь-Коширськ. Артилерійські начальники прохали дозволу місто обстріляти. Схилялися до того прохання дивізійні начальники. Обстріл викликав би паніку у вже сплячого ворога. Думка добра. Але обстріл заалярмував би ворожі частини в районі. Крім того позбавленоб хат населення міста. Погром ворожих запільних частин ворогови великої шкоди не принесе, за те наразить на загибіль самий корпус. І зваживши можливі шкоди й вигоди, Паволоцький наказав стриматися від обстрілу міста.

Прослизнули у ворога під носом. Вечір наступного дня захопив корпус під селом Угриничами, на Пинщині. Великі ліси в околиці давали надійний сховок навіть на пару днів. Знов же, по відомостям селян в Угриничах уцілів стратеґічний міст через Стоход. Розвідка виявила в селі ворога, силою одного куріння.

(Дальше буде).

Різдвяне послання папи Пія XII.

II. Прикмети людей, які виконують владу в демократичній державі.

„Демократична держава, всеодно, монархічна чи републиканська”, каже папа, „як і всі інші форми правління, повинні мати силу виконувати справжню і дійсну владу... Колиб люди, що мають особисту свободу, відмовили послуху вищій владі, яка має силу примусу, тоді вони тимсамим уже усувалиб собі ґрунт спід своєї гідности і свободи, бо вони нищилиб самий порядок, існування й цілі”.

Опісля послання виясняє, що гідність людини, це гідність моральної суспільности існуючої за божою волею; а гідність політичної влади, є гідністю яка походить від того, що вона є частиною влади Бога... А що в демократії осередок тяжости міститься звичайно в народнім зібранню, з якого політичні напрямки розходяться на кожну ділянку прилюдного життя, всеодно, чи добру чи злу, то справа високого морального рівня, практичної придатности і інтелектуальної спосібности парляментарних послів для населення, жиючого в демократичнім ладі, є питанням життя й смерти, добробуту або занепаду, постійности або безупинного неспокою”.

Поставивши таку засаду, папа вимагає, щоб народні представники були людьми визначного духа і сильного характеру, які вмілиб самі на себе глядіти як на представників народу, а не як повновласників товпи. Отже це повинна бути громада вибранців, не приналежних до ніякої професії чи суспільного становища, але така, щоб віддзеркалювала кожну фазу громадянського життя. Колиж би в народі не стало людей з високими моральними засадами й талантами, то, очевидно, що „інші приходять на їх місце, щоб вести політику, яка відповідалаб їх амбіціям і яка сталаб дорогою до швидкої наживи для них самих, для їх касти й кляси, знов погоня за приватними інтересами спонукує їх цілковито стратити з очей і виставляти на небезпеку спільне добро”.

Папа про державний соціялізм

Цей стан, як сказано в посланню, походить з цього, що державна леґіслятура присвоює собі право до необмеженої влади. Державний соціялізм, сказано дальше, не треба змішувати з абсолютною монархією. Він полягає в тому, що влада держави є необмежена і хоч вона дає волю для осягнення деспотичних цілей, то вона не дозволяє відкликатися до вищого права, яке вяже сумління. Така влада може хіба лише тоді втриматися, як буде шанувати підстави, на яких опирається людське єство. Лише на такій підставі можна судити, чи якась влада опирається на здорових засадах, а серед такої форми влади є теж і демократія.

У III. частині застановляється папа над засадами, на яких демократія може втриматися і приходить до висновку, що людина є сама собою за слаба, щоб осягнути моральну зрілість і тому мусить йти за світлом вифлеємської зорі як провідниці, бо це світло освічує дорогу всьому людству. Світ мусить зрозуміти, що це світло є спільне для всіх народів і воно приносить із собою єдність цілого людства і родини народів. Від признання науки Вифлеємської Дитини залежить будучий мир. Без неї не дасться перевести ніяка реформа світу ані ґарантія миру. На ній мусить основуватися теж ісвітова організація держав.

Інші думки послання.

Повага світового союзу народів потрібна на те, щоб серіозно перевести „війну проти війни”. На конечність такої боротьби вказують новочасні звірства доконані вчасі теперішньої війни. З ними треба покінчити раз на все.

Загал уже приходить до висновку, що треба створити світові сили для втримання миру і для розвязки світових конфліктів. Світ зробив великі поступи у винаходах, але впарі з винаходами не йшов розвиток моралі. Коли ті винаходи будуть передані до орудування неморальній силі, тоді війна буде тривати без упину. Отже для втримання миру конечна є світова організація під умовою, що вона не буде надуживати своєї сили, але буде спирати її на засадах справедливости. Народи, котрі перейшли великі муки через несправедливість, будуть довго памятати лекцію і будуть підтримувати такі змагання.

Ненависть і неможливість взаємного порозуміння були причиною викликування воєн. Досвід з теперішньої війни вказує, що лише поворот до солідарности може спинити безупинні вибухи.

Коли йде мова про кару за викликування воєн, таку кару треба присудити лише винним одиницям, а не цілим суспільностям без розбору.

Коли будучий світ має належати до демократії, то вона мусить бути оперта на науці Христа, а чистоту цеї науки має берегти Церква.

Різдво Христове це час поширювання ідеї любови і взаємної допомоги. Тому треба висловити признання всім тим, що таку ідею поширюють. До таких установ належать і ці держави, що співпрацюють з Апостольським Престолом. І цим державам, в першу чергу Америці й Італії, папа пересилає окрему подяку й привіт.

Про Союз Українсько-Кададійських Вояків за Мором

Комітет Українців Канади надіслав нам звіт військового капеляна о. С. В. Савчука про „Союз Українсько-Канадійських Вояків За Морем”, що то має у Лондоні гарну домівку, з якої користають щораз більше теж і українсько-американські вояки. Той звіт має інформації загального значіння, цікаві теж і для американських українців. Передаємо його з малими пропусками.

• • •

1. Загальні відомості.

Союз Українсько-Канадійських Вояків зорганізувався підчас українського Різдва 1943, в Менчестер, головно за старанням Богдана Панчука. Його членство, в порівнанню до числа українських вояків за морем, не велике. Формально членом рахується той, хто підписав аплікацію та платить 5 шилінґів членської вкладки річно.

Причин, чому Союз не здобув дотепер більше членів, є багато. По моїй думці головна причина — це наша „рідна” українська слабість... отже несвідомість, байдужність та впливи асиміляції. Друга причина — це службові відносини: вояки наші роздроблені поміж сто і більше різних частин і формацій... Їм тяжко з собою сходитися, з ними тяжко навязати та утримувати контакт. Головно від часу, коли вони почали виїздити до Італії та Франції.

Союзом управляє екзекутива, яка складається з голови, секретаря, касієра та шість членів. Склад екзекутиви може мінятися: виїде який член за море, або подальше від Лондону, на його місце прочі члени екзекутиви назначують другого. Головою Союзу остає дальше п. Панчук, хоч він ще від „Д-дей” служить за морем. Почта між визволеною Францією та Бельґією і Англією курсує дуже добре (тільки для військових), і це уможливлює Панчукові та прочим членам екзекутиви бути в тіснім контакті.

Секретарем Союзу є тепер саржент Галя Козіцька, а скарбником лютенант Анна Креплив (Храплива). Прочі члени екзекутиви такі: Олекса Криптул, капітан Петро Воробець, капраль Анна Чернявська, капраль Стефан Калин, лютенант Франко Спєжалюк та Іван Юзик.

Мимоходом згадуючи, Союз має в пляні продовжати своє існовання по війні, як станова організація. Є думка, щоби він увійшов у союз з Кенедієн Ліджен, як автономна його секція.

2. Клюб або кантина.

Почну від будинку. Він гарний, приличний, у відповідній частині міста. Має пять поверхів, не рахуючи салєру, в якім живе сторож з родиною. На першім поверху міститься їдальня, офіс, в якім реґіструються гості, та кухня. На другім міститься велика, досить вигідно та добірно умебльована вітальня („лавндж”), в якій між іншим відбуваються також богослуження. З вітальні провадять широкі двері до читальні („рідинг рум”) в якій є різні журнали й часописи, а також столик до писання листів. На цім поверху є також спеціяльна кімната для гостей („ґест рум”), з трьома ліжками. На третім поверсі є: вмивальня й купальня, канцелярія, комора („стак рум”), спальня для старшин (з трьома ліжками), та мала спальня з одним ліжком, в сусідстві до канцелярії. На четвертім поверсі є: дві малі кімнати для капелянів та дві великі кімнати-спальні для вояків (одна на шість ліжок, друга на пять). Пятий поверх саме тепер вилагоджується (вкладають електрику, роблять фіранки для „блекавт” і т. д.). Тут є пять кімнат, в яких можна буде поставити 14 ліжок. В злуці з цим слід зазначити, що тут дуже тяжко купити ліжок і дотепер набуто тільки 20, отже щоби можна вживати всі кімнати, треба докупити ще 12 ліжок. Коли тепер ночує більше хлопців, як є ліжок, то вони сплять на полотняних прічах („кенвес катс”).

Крім ренту за будинок, Союз мусить платити також т. з. „рейтс”, тобто податок від будинку. Це згідно з тутешньою системою. Він мусить також власним коштом робити всяку направу чи переміну будинку в середині.

Видатки в злуці з утриманням будинку від 1-го січня 1944 р. виносили на канадійські гроші $5,192.95. Сюди не включено видатків на харчі, почту, обіжники та т. п., а також платні сторожа.

3. Догляд дому.

Сторожами дому є одна анґлійська родина: чоловік, жінка та їх замужна дочка. Вони зобовязані дім чистити, варити обіди, реґіструвати гостей і т. д. Побирають за це **4 фунти тижнево**, а в додатку мають безплатне помешкання, включно зо світлом, водою та опалом. Чоловік помагає тільки вільними годинами, бо він має постійне заняття.

Будинок за великий, щоби ці люди могли самі його як слід удержати, й тому хлопці та дівчата, які клюб відвідують, мусять самі багато робити: стирати порохи, мити підлоги й т. д. Так не повинно бути. Бо яка приємність воякови, який з гіркою бідою дочекався тих пару днів відпустки та спішить до клюбу на відпочинок, а тут закачує рукави та працює нераз тяжче як при службі!

Екзекутива хотіла наняти когось до помочі, зогляду на додаткові видатки, але на днях має приїхати сюди один українець з Галичини, який недавно вийшов з польської армії, та який погоджується тут помагати за таке винагородження, яке він побирав у армії (я не знаю, яке воно було). З ним однак угоди ще не зроблено й він приходить тільки на спробу.

4. Число відвідувачів.

Число вояків, які дотепер користали з клюбу, не є велике, коли його брати в порівнанню до числа всіх українських вояків за морем. На це були різні причини. Найважніша, думаю, це та, що від 5. квітня до 3 жовтня ц. р. відпустки для вояків були цілковтио скасовані, отже з кантини користали та могли користати тільки ті, що служили в Лондоні та на передмістях. Колиж почався напад літаючих бомб, то вїзд до Лондону був воякам заборонений (він ще формально не знесений), отже навіть ті, що служили під Лондоном і моглиб були сюди приїздити по службових годинах, — не могли цього робити.

Від якогось часу число відвідувачів клюбу почало замітно зростати: вояки знова почали діставати відпустки: доїзд до Лондону влекшений; число наших конвалесцентів зровтає і багато з них першу свою відпустку зо шпиталю проводять у клюбі. Повинен згадати, що Союз має на своїй членській лісті також поверх 70 українських американських вояків, які в один час чи другий у клюбі гостили. Час від часу гостять також не-українці. Їх або приводять з собою, або радять їм сюди зайти їх товариші по службі, українці. Недавно, пригадую, гостили між іншими такі: Майор Слейвен, бувший посадник (три рази) міста Сидней, Н. Ш., майор Людвік з Вінніпеґу, майор Тремлей, посол до царляменту з Алберти, дві норси, які були прийшли разом з нашою норсою панною Мельник з Едмонтону, та кількох молодих старшин. Уважаю, що такі гості є пожадані, а то хочби зогляду на саму рекляму. Вони всі були приємно вражені гостинністю, порядком та настроєм у клюбі. Висловлювали українцям признання за те, що вони одинокі в такий спосіб опікуються своїми вояками. Такі гості звичайно жертвують на фонд клюбу, отже клюб страти не поносить.

Нема сумніву, що число відвідувачів буде постійно зростати. Сподіємося особливо великого числа підчас Різдва та Нового Року, бо ходять слухи, що тоді багато вояків, які тепер на фронті, дістануть відпустку.

З цим тісно вяжеться питання харчів. Їх тут майже неможливо діставати, зглядно купувати, бо раз, що ціни дуже високі, а по друге — і це головне, — треба купонів, на які кантина, як така, не має права, хоч робилися всякі старання, щоби це право набути. Маю на думці так взані „кейтеринг” купони, які мають всі великі кантини та ресторани. Тепер ми можемо купувати тільки таку скількість: одну десяту унції масла (маргарини) на одну особу, на один обід; одну сімнацяту унцію чаю на одну особу; дві унції „джему” на одну особу на один день; півтора унції цукру на одну особу на один день. Не маємо права купувати свіжого мяса. А разом з цим мусимо доказати, що все те, що ми для клюбу чи кантини купили, було в клюбі зужите, а не як інакше. Для цього клюб тримає книжку, в якій кожний, хто обідав, підписується, зазначуючи зокрема, чи пив чай та скільки горнят. Кожного місяця з цього здається звіт перед певним комітетом.

В виду цього головною „коморою” кантини мусить дальше бути Канада. Колиб пакунки перестали з Канади приходити, або коли їх число не буде збільшуватися в міру приросту числа відвідувачів клюбу, то з часом буде треба відмовляти воякам гостинности, з чого, ясна річ, — булаб велика шкода.

5. Канцелярія.

Роботи в канцелярії дуже багато. Кореспонденція велика, — так з Канади, як і від вояків, головно тих, що на фронті. Вони голодні всякої вістки про Союз, кантину та товаришів і пишуть листи, на які екзекутива старається точно та обширно відповідати. А на це треба часу. Дальше треба точно тримати адресар членів, з чим є дуже багато мороки, бо вояків перекидають з місця на місце, з одного віддїлу до другого, з одного шпиталю до другого. — Треба друкувати й розсилати обіжники числом не менше, як 2,500, отже й стільки коверт адресувати. Треба записувати не тільки кожний отриманий пакунок, але кожну річ, яка в ньому була, і за кожний пакунок вислати лист-подяку. Треба тримати докладний спис, інвентар, з провіянтів і папіросів, так для власної контролі, як і для різних урядових чинників. Треба полагоджувати різні справи з банком, почтою та різними контрольними департаментами й комісіями, на які Анґлія така тепер багата. Треба врешті провадити фінансову господарку та вести рахунки. Хтож все це робить?

Фінансові книжки провадить панна Анна Храплива. Вони в якнайкращім порядку, балянсовані при кінці кожного місяця. Книжки за цей рік вже сконтрольовані по кінець вересня. Контролю переводять А. Яримович, бувший діловий секретар КУК, та О. Хриптул. Всі рекорди будуть у свій час передані КУК-ові для провірення. По замкненню книжок за цей рік, вони будуть зложені в банку для переховання, а на 1945 р. будуть справлені нові книжки. Це для того, що колиб цей будинок був ушкоджений або знищений (бо тут ще комарі літають), то щоби рекорди збереглися.

Кореспонденцією завідує Галя Козіцька. Вона, як і Анна Храплива, приходить сюди кожного вечера, який має вільний від служби, та працює в канцелярії. Іншу роботу, як справлення адресаря, впис отриманих пакунків, відповіди на деякі листи тощо, — виконує Анна Чернявська, яка є тепер директоркою клюбу та буває тут кожного вечера від шестої години, до замкнення клюбу (12 год. в ночі). Але роботи так багато, що ці три дівчини рішуче не годні її самі виконати, отже їм помагають решта членів екзекутиви та взагалі вояки-гості, які клюб відвідують. Нераз деякі з них цілу ніч працюють, а раненько, не спавши, відїзджають до своєї служби. До тих, що найбільше працювали в канцелярії від коли я тут, треба зачислити отаких: С. Калина, І. Юзика, А. Ґаджоєу, Данилюка, Т. Карасєвіча, А. Хриптула, В. Чегерина, В. Кибу, В. Юзика, Ф. Петляка. Давніше були інші, але тепер вони служать дальше від Лондону та менше тут бувають. Вся робота в канцелярії робиться безплатно.

Є конечним мати в канцелярії сталого платного робітника, ділового секретаря. Але на це нема фондів... Поза це булоб досить трудно підшукати відповідного кандидата. По моїй думці ним обовязково мусів би бути вояк, або бувший вояк, але вже з теперішньої війни, — отже такий, що знав би душу та вимоги теперішнього вояка. Дальше, він мусів би знати добре українську мову, щоби міг писати та відповідати на листи по українськи, хоч правда, важнішу українську кореспонденцію моглиб перебрати на себе капеляни (я це тепер роблю, оскільки час мені позволяє та оскільки я буваю вечерами в Лондоні). Повинен сказати, що Союз вже розвідував у військових властей, чи погодилисяб звільнити для цеї роботи намїченого вояка, але дістав відмовну відповідь. Отже питання ділового секретаря, це покищо тільки мрія, не знати, чи коли здійсниться.

На закінчення скажу, що підтримання Союзу та його роботи, головно фінансовання клюбу, це — по моїй думці, — одно з найважніших діл, яке канадійські й американські українці можуть під цю пору робити. Припускаю, що бодай **для декого це буде дивно звучати, бо чейже клюб чи кантина не належить до „високої політики” до якої ми покликані...** Я самий, перед своїм приїздом сюди не здавав собі ясно справи, яке дійсно значіння цей клюб для нашого вояцтва має. Щоб це зрозуміти, — треба тут бути. Треба побачити, з якою охотою та радістю члени Союзу сюди зїзджаються. Який дух приязни та братерства між ними панує, без огляду на їх вік та рангу, бо тут всі вони себе почувають товаришами та кличуть себе по першім імени, від звичайного вояка до майора включно. Які вони горді з того, що мають свою власну хату, своє пристановище на чужині. Які вони вдячні своїм рідним в Канаді за те, що цю хату для них утримують.

Від минувшої пятниці вечера до понеділка вечера в клюбі гостило 46 вояків, включно з тими, що живуть стало в Лондоні. Між ними було: 26 „прайвитс”, 3 „лідінг ейр крефтсмен”, 5 капралів, 4 сержанти, 3 лютенанти, 4 капітани та 1 майор. Вони репрезентували всі три галузи військової служби — армію, маринарку та повітряну фльоту (жіночі відділи армії та воздушної фльоти були також зарепрезентовані), — та чотири держави: Канаду (38), Злучені Держави (3), Анґлію (2), та українців зпід Польщі (3). Між ними було сімох із золотими пасками на лівім рукаві, — це ті, що були ранені на фронті, один два рази. Один з них прийшов на „кулях”, бо його нога ще в цементі. Він дістав відпустку зо шпиталю, щоби прийти до клюбу та провести тут два дні зо своїм рідним братом.

Де тих 46 вояків булиб провели тих два чи три дні вільного часу, колиб не було Клюбу? Вони або сиділиб в холодних бараках та проклинали долю, або, що гірше, тягалисяб, мов бездомні, вулицями міста.

Я не забуваю, що клюб коштує наше громадянство поважну суму грошей, — так готівкою, як і пакунками. Я не дизувавсяб, колиб хто з громадянства думав, що Клюб нас за дорого коштує. Був час, коли я самий може так думав. Бо шість тисяч долярів річно — це поважна сума.

Але сьогодня я так думати не можу. Я почав нову обїздку військових шпиталів. Від 24. жовтня по нинішний день я відвідав вісім шпиталів, в яких подибав 132 наших ранених вояків. Майже всі вони — це свіжі жертви війни, привезені до цих шпиталів по моїх останніх відвидинах. Я бачив такі скалічення, які цілою силою стараюся забути... Та це не легко. Всі вони молоді хлопці, від 20 до 27 літ життя. Православні й греко-католики. Зо східної Канади й західної. Деякі слабо говорять по анґлійськи, інші слабо по українськи. Одні належали в Канаді до молодечих та інших організацій, — другі ні. Але тут ви забуваєте за всі ці різниці й бачите тільки нещасних покалічених людей, — до тогож своїх рідних людей.

Підходите до них по одному, розмовляєте, стараєтесь потішити, влити в молоді серця надію, — а разом з тим відчуваєте, які безсильні слова ваші, як мало ви їм можете помогти. Даєте їм пачку папіросів, чоколяду тощо, тай пояснюєте, що це від Союзу Українських Вояків, — а разом з тим вам соромно й болючо, що ви з таким мізерним даром до них приходите. Пояснюєте, їм про Клюб та про те, хто його фінансує... запрошуєте загостити до нього при першій нагоді, а тимчасом ваше запрошення це пусті слова, бо спаралізовані, безногі — не прийдуть.

А вони? Вони дякують вам так щиро-сердечно, що вам ще більший сором і за себе самого, і за той мізерний дар, і за тих всіх, що сидять дома здорові, багаті, щасливі тай думають, що як купили бонд перемоги, або дали доляра на Фонд Комітету, то тим принесли велику жертву і вповні виконали свої горожанські та громадські обовязки. — За щож вони дякують? За папіроси, чоколяду? Так, але ще більше за вашу память, за те, що хтось про них думає, що клопочеться їх долею.

Вчора я в третє відвідав молодого хлопця, що лежить в шпиталі вже близько два місяці. Його товариш був членом Союзу, гостив у клюбі та про все це йому описував ще до Канади. Приїхавши сюди, він хотів клюб відвідати, але не дістав відпустки. Написав лист до Союзу і став членом. Скоро по тім виїхав на фронт. Не стало папіросів, написав до Клюбу і йому вислали стільки, що стало, поки прийшов пакунок здому. Був важко ранений, а тепер за пару тижнів вертає шпитальним кораблем до Канади. Вертає без ноги, на ношах („стречер кейс”). Жалує, що не був у Лондоні, не бачив і вже не побачить Клюбу, не мав нагоди подякувати товаришам за їх память, — пакунок і листи, — коли він був на фронті. Розказує про це й тихцем утирає сльозу, що спливає на подушку. Я вдавав, що не бачу. Але я подумав: **Цей хлопець поніс тисячу разів більшу жертву, як всі жертводавці на фонд Союзу Вояків, чи взагалі на фонд Комітету Українців Канади. Цею одною сльозою він заплатив весь довг, який українському загалові був винен.**

• • •

Жертви слати:

UKRAINIAN CANADIAN SERVICEMEN'S ASS'N
218 Sussex Gardens
Paddington,
London W2, England.

Юлія М. Шустакевич.

МАТИ ПРИЙШЛА

Фірточка заскрепіла, а на подвіря вступила босою ногою чотирнацятьлітня Зоня. Щойно два тижні, як чи не ціле містечко відпровадило її маму на місце вічного спочинку. І так вона сама остала. По похороні Зоня пішла до найстаршої замужної сестри Ганни, яка під виливом перших похоронних вражінь і зі співчуття до Зоні, як оставшої сироти, пригорнувши її до грудей, пообіцяла бути для неї другою матірю. В Ганци був одначе свій рахунок. В неї було своїх четверо дітей і от Зоня буде з ними. Буде їм ліпити коники з паперу, бавитись з ними, а там і в хаті дещо поможе. Требаж привчати малу до роботи, щоб не вийшло з неї ледащо. За це Зоня дістане матерії на суконку, черевики, тощо. Даремно вона не схоче використовувати сестру сироту. Батько Зоні ще за життя матері законтрактував будову школи в Острівчику і з тяжким серцем попрощав Зоню, наказуючи їй слухати сестри та вертаючи до викінчування школи.

Липень добігав кінця. Уже два тижні Зоня в сестри; дітей миє, грається з ними, вбірає їх, воду з річки носить і робить все, що треба, ніде правди діти, дуже господарна і сама працьовита. Вона така, що і служницю обставила роботою по вуха і Зоня не сиділа з заложеними руками. Та зате у трох кімнатах підлога аж блестіла від воску. Скрізь чистота аж пахне. Зоня не боялась праці, навпаки, вона її любила. Любила до схід сонця з Франкою вставати, полоти грядки або підливати капусту, чи замітати подвіря. Все булоб гаразд, колиб не діти. Їхні крики, плач та пустощі нервували її і вона билаб їх, якби не боялась сестри. Зоні не подобалась така карієра, щоби бути нянькою. Хоч це не в чужих та проте рішилась всяку іншу, хочби як тяжку, роботу робити, а тільки не бавити дітей.

І ось по двох тижнях ось тої „карієри" Зоня рішила покинути все і вернути домів. Присіла на сходах біля дверей та передумує, що дальше робити. Минулого тижня Зоня теж пішла до дому без дозволу сестри. І що з того? Сестра прийшла, насварила, і забрала її знов до себе. Та тепер Зоня рішила не послухати сестри. Чи не сховатись де на стриху? Її огорнуло якесь немиле почуття. Вона наслухувала чи не йде сестра. Та ні, не було видно нікого на вулиці. Куток, в якому стояв Зоні дім, був дуже спокійний. Попри дім простягався великий сад і город. З одної сторони від саду простягалась аж ген під ліс Княжа Гора, а з другої сторони Покрівка (гора) з величезними трома дубовими хрестами, окруженими старезними липами. А ось напроти дому, на закруті вулиці, взносились маєстатично могучі мури старого історичного замку, в якому княжив колись Василько Ростиславич. Люди, що жили довкола, проживали вік дуже спокійно в цьому затишниму яру. І Зоні тут було добре. Стільки літ вона тут перебігала весело та безжурно. Аж ось судьба усе це тепер поперекидала, поковиркала. Матері нема! Нема! Зоня відчула якусь порожнечу, якусь прогалину у свойому життю. Вона покинула сестру, пішла домів. Та що далі? Зоня не знаходила на це відповіди.

А ось на рукаві побачила вона червону в чорні цяточки зазульку. У цій самоті кожне живе сотворіння було для неї пожадане. Ось ця зазулька вирішить, що їй робити. Так подумала. Як зазулька полетить у садок, Зоня буде дома; як полетить поза хату, вона поверне до сестри; як полетить на вулицю, тоді... тоді вона піде далеко, кудись у широкий світ. Бо й чого їй сидіти дома? Мама все хотіла бачити Зоню доброю кравчинию, а батько обіцяв післати її до семинаря, щоби стала учителькою. Це друге Зоні більш подобалось. Та проте її власні думки тягнули її в широкий світ.

Зоня сама гаразд не розуміла поривів своєї молоденької душі. Та тепер вона „поспитає зазульку. Взяла дрібну комашку в долоню та стала до неї приговорювати: Ой зазуле зазуленько, покажино доріженьку: чи туда, чи туда, чи туда? Потім зачала вимахувати долонею в сторону саду, по бік хати і прямо на вулицю. Відчинивши долоню цікаво гляділа на червону комашку, а та повертілась, покрутилась, вилізла аж на кінець пальця, розпустила крильця та пустилась на сад. Та нараз якби відбилась від муру, завернула і зникла в напрямі вулиці

Зоня дивилась хвилину на спокійну вулицю та дивувалась, куди це і яку доріженьку вказувала їй зазулька. І зітхнула якось безнадійно. Деж там, щоб якась дрібна комашка могла заважити на тому, де їй бути.

Зпоміж трави висунулась несміливо краса курка і пильно дивилась на Зоню а Зоня на неї. Чи не нанесла часом яєць, подумала Зоня. Вечір наближався і треба щось їсти. Встала і перейшовши заросле бурином подвіря, підійшла до стайні, відчинила двері. Порожно. Тут колись стояла пишна чорна корова, яку батько мусів спродати, бо треба було грошей на лікування недужої матері. А там були поросята, а там гуси. Але тепер всюди порожно.

Вже хотіла зачинити двері, та нараз: що це?! Мама?... Зоня затремтіла. Ах, це їй причувся стогін конаючої матері. Ні, ні, це певно вітер повіяв соломою, розважувала Зоня, а серце в неї молотком билось. Набравши відваги, пустилась до курника. Побачила в гнізді кільканайцять яєць, а збираючи у фартушок яйця, мимохіть зиркала по темних кутках курника. Чого? — сама себе питала і затиснувши зуби процідила: Дурочко, чого боїшся? Як це мама, то чейже не злий це дух, а дух твоєї матері! Вона раптом оглянулась. Та нікого і нічого не було.

Заходяче сонце освічувало двері, які ось тепер треба відчинити. Ось під каменем ключ. Зоня не боїться. Увійшла в сіни, в маленьку кухонку і раптом все стало їй перед очима. Повно людей, священики, домовина... і воскове обличчя покійної матері.

Зоня обережно поскладала яйця в тарілку, а сама прожогом увійшла до великої світлиці і повідчиняла вікна. Ось так буде краще. Свіже повітря. Сіла. Старалась не думати, та думки як настирливі мухи обсідали її молоду голівку, наганяли сум і щось, що походже на жах. Щоби не думати про недавнє минуле, вона побігла до кухні та почала стирати порохи, а для розради, щоб перебити тишину надходячого сумерку, вона легко підспівувала. Вибігала в город, у сад, то знов у хату.

Та ось щаслива думка прийшла Зоні: вона побіжить до своєї товаришки в сусідстві і попросить її, щоб з нею йочувала. Ах, це буде знаменито! Зоня піде буцім сірника позичити.

Пішлаш попросила сірника. Питають, що Зоня сама робитиме дома. Нікогож нема. Чи не буде боятись? О, Зоня не боїться сама, та проте, колиб так Мариня пішла з нею ночувати. Ще Зоня не докінчила, а Маринка затріпала руками: Не хочу, не піду! Колиб так у ночі твоя мама прийшла, то я умерлаб зі страху!

Зоню щось стиснуло за горло наче кліщами і вона тихою ходою пішла до дому, а там кинулась на ліжко та гірко заридала. Їй так хотілось когось мати в хаті, комусь розказати своє горе, свою самоту. Здається, що ніколи в життю не відчувала Зоня так дуже брак матері, як ось в цій хвилині.

Виплакавшись доволі, вийшла знов на двір. Чує, як кітка мявкає та біжить до неї. Ох, яка втіха! Моя ти Мурко, моя рідненька! Кинулась Зоня до кіточки, як до рідної матері. Ось тепер вони разом будуть! Кіточка ласилась, вдоволено муркотіла. Цеж вернула її забава, її господиня.

На вежі годинник бє десяту. Зійшов місяць, золотий та повний. Зоня поволі встає зі сходів і йде в хату. Їй наче моторошно, але вона пробує не боятись. Мурка біля неї. Двері замикає, обертає ключ і тихенько помолившись лягає в ліжко. Кітка задоволено муркоче, рада, що Зоня вернула, бож вони обі ще недавно ганяли по садку, бавились. Згадує, як нераз Мурка рано відводила Зоню аж до міста, коли вона йшла до школи, а потім пополудні бігла знов радісно напроти неї.

(Кінець буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Тижневі збори 204 відділу відбудуться в пятницю, 5. січня, замісць в суботу, 6. січня, бо в той ень є Свят-Вечір Р. Хр. **Звичайні й річні збори** відбудуться в суботу, 13. січня, в год. 8:15 ввечір, в галі укр. прав. громади, 334 Іст 14. віл., згідно з постановами статуту У. Н. Союзу, а докладна програма буде проголошена на початку зборів. На тих зборах буде переведений вибір делегатів на 21-шу конвенцію У. Н. Союзу. Того дня секретар відділу відбиратиме членські вкладки на тій самій галі вже від 6. год. ввечір, щоби опісля не перешкаджати порядкові нарад річних зборів. — Просимо всіх членів прийти на так важні збори. — Уряд. 204. відділу.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. — Збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, відбудуться в неділю, 7. січня, в годині 2. пополудні. в гали У. Н. Дому на Компалей Гіл. Обовязком кожного члена є прийти на означений час, бо будуть важні справи до полагодження. Уряд на 1945 рік зістав той самий, що був у 1944 р. Позамісцеві члени хай присилають свої вкладки на ту саму адресу, що слали в минулім році. Пригадуємо членам, що тепер є добра нагода закупити Ювилейний Альманах У. Н. С., як різдвяний дар для своїх близьких і дальших знайомих. — Ю. Ясінчук, предс.; П. Тиняк, кас.; Г. Шевчук, рек. секр.; П. Лапчинський, фін. секр.

УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ Й ЩЕДРІВКИ НА РАДІО.

УВАГА! УВАГА!
ВІНДЗОР, ДІТРОЙТ І ОКОЛИЦЯ!

В понеділок, в перший день українських Різдвяних Свят

ДНЯ 8-го СІЧНЯ 1945 Р.
від год. 8:30 до 9:00 вечером
хор „Сурма" при Філії У. Н. О. У Віндзор, Онт., Канада
відспіває через радіо-стацію CKLW у Віндзор

слідуючі коляди й щедрівки:

1) Бог предвічний — О. Кошиць
2) Нова радість стала — К. Стеценко
3) По всьому світу — К. Стеценко
4) Ой зашли, зашли з неба ангели (лемківська колядка) опрацював М. О. Гайворонський.
5) Ой лелія! (бойківська колядка) опрацював М. О. Гайворонський.
6) Прилетів сокіл до віконця (щедрівка) — В. Ступницький.
7) Щедрик — М. Леонтович.

Хором проводить **проф. Б. Ковальський.** Коротку промову про укр. різдв й коляди виголосить **адвокат д-р І. Ящів.**

Менаджер радіо-стації зарезервував собі право зміни рограми на неділю, дня 7-го січня 1945 р. від 7:30 до 8. веч. Просимо отже слухати програми CKLW з Віндзор, Онт., в неділю від 7:30 до 8. і в понеділок від 8:30 до 9. ввечір.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей блянкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи". **10 ц. треба доконче залучити на покриття вироблення нової металевої плити.**

Імя й призвище ______________________ Ч. від ______

Стара адреса ______________________________

Нова адреса ______________________________

____

ТАРЗАН, ч. 1101. Вистріли в нічній пітьмі.

Як дівчата побачили, що Тарзан став їм на дорозі, вони скрикнули:

„Випусти нас. Хочеш, аби ми згоріли? Ми думали, що ти наш приятель".

„Пождіть, аж горилі відійдуть", сказав Тарзан. „Вони ще можуть вернутися".

У тій хвили далася чути сальва вистрілів.